

AFDELING 4

Wanneer toegang tot inligting geweier kan/mag word

Hierdie afdeling sluit in:

- 4.1 Balansering van die reg op toegang tot inligting met ander regte
- 4.2 Verpligte teenoor diskresionêre gronde vir weiering van toegang
- 4.3 Gronde vir weiering van toegang tot inligting in PAIA genoem
- 4.4 Die toets van openbare belang

4.1. Wanneer toegang tot inligting geweier kan word

Hierdie afdeling bied 'n oorsig oor wanneer toegang tot inligting kragtens PAIA geweier kan word, en 'n gids oor die toepassing van die reëls wat 'n Inligtingsbeampte toelaat om 'n versoek te weier. PAIA noem 12 gronde waarop toegang tot inligting geweier kan word deur 'n Inligtingsbeampte van 'n openbare of privaat liggaam, waarvan sommige verpligtend en sommige diskresionêr is (kyk Afdeling 4.2 hieronder vir verdere inligting). Voorts skep PAIA 'n klousule oor openbare belang wat in sekere gevalle enige van die gronde vir weiering van toegang tot inligting effektief oorheers waar die openbare belang van belang is. (Kyk Afdeling 4.4 hieronder vir verdere inligting.)

BALANSERING VAN DIE REG OP TOEGANG TOT INLIGTING MET ANDER REGTE

ALGEMENE REËL	Die reg op toegang tot inligting is vervat in die Handves van Regte van die Suid-Afrikaanse Grondwet, en om uitvoering aan hierdie reg te gee, moet toegang tot inligting so dikwels as moontlik verleen word.
UITSONDERING	Soos baie andere regte in die Handves van Regte kan die reg op toegang tot inligting in sekere omstandighede beperk of geweier word. PAIA gee gronde waarop versoeke vir inligting geweier kan word en die reg op toegang tot inligting dus beperk kan word.

4.2 Verpligte teenoor diskresionêre gronde vir weiering van toegang tot inligting

PAIA bepaal dat inligting in sekere omstandighede nie deur die inligtingsbeampte openbaar gemaak mag word nie. Die redes hoekom inligting nie openbaar gemaak mag word nie, hou kortliks daarmee verband of die openbaarmaking van die inligting nadeliger sal wees as nie-openbaarmaking. PAIA noem dus 12 gronde waarop toegang tot inligting geweier kan word deur die inligtingsbeampte van die openbare of privaat liggaam (hierdie 12 gronde word in Afdeling 4.3 hieronder bespreek). Party van hierdie redes vir openbaarmaking is verpligtend, wat beteken dat die inligtingsbeampte nie toegang tot die inligting mag toelaat nie as een van die verpligtende gronde vir weiering van toegang tot inligting bewys kan word. Ander gronde vir weiering van toegang tot inligting is diskresionêr. Dit beteken dat die inligtingsbeampte die inligting openbaar kan maak of nie. Die inligtingsbeampte moet dus sy/haar diskresie gebruik wanneer hy/sy besluit om die inligting openbaar te maak al dan nie. Hy/Sy moet dit doen deur te bepaal of openbaarmaking nadeliger vir die openbare of privaat liggaam sal wees as nie-openbaarmaking.

PAIA-TERME OM TE ONTHOU...

Vir verpligte weiering gebruik PAIA die woord “moet”.

Vir diskresionêre weiering gebruik PAIA die woord “kan”.

Onthou, as 'n Inligtingsbeampte moet u objektief bly by die toepassing van 'n rede vir weiering van toegang tot inligting. Moenie kant kies nie, en wees te alle tye onpartydig!

4.3 Gronde vir weiering van toegang tot inligting

Soos hierbo gestel, is daar verskeie gronde waarop 'n versoek vir toegang tot inligting geweier kan of moet word deur 'n Inligtingsbeampte van 'n openbare of privaat liggaam. Hierdie gronde word in Hoofstuk 4 van Deel 2 van PAIA genoem vir 'n openbare liggaam, en in Hoofstuk 4 van Deel 3 vir 'n privaat liggaam.

4.3.1 Beskerming van die privaatheid van 'n derde party

'n Inligtingsbeampte van 'n openbare of privaat liggaam mag nie toegang tot persoonlike inligting van 'n natuurlike persoon toelaat nie, ingesluit 'n oorlede individu (vir 'n definisie van 'natuurlike persoon', kyk Nuttige Terme hierbo). PAIA bepaal dat, om die reg op privaatheid van 'n derde party wat 'n natuurlike persoon is te beskerm, die Inligtingsbeampte moet vasstel of die vrystelling van die onderhawige inligting aan die versoeker 'die onredelike openbaarmaking van persoonlike inligting' sal meebring (kyk artikels 34 en 63 van PAIA).

Artikel 1 van PAIA bevat 'n breë omskrywing van watter inligting “persoonlike inligting” uitmaak. Dit sluit in inligting met betrekking tot geslag, swangerskap en godsdiens, asook persoonlike korrespondensie, DNS, vingerafdrukke en gevalle waar die individu se naam in rekords verskyn.

Die Inligtingsbeampte moet ook oorweeg of die onderhawige persoonlike inligting in die volgende kategorieë persoonlike inligting val wat openbaar gemaak kan word:

- » Persoonlike inligting van 'n individu wat toestemming gegee het dat hierdie inligting openbaar gemaak word
- » Persoonlike inligting wat reeds openbaar gemaak is
- » Persoonlike inligting oor 'n kind jonger as 18 jaar waar die openbaarmaking van sodanige inligting in belang van die kind is en die versoeker die kind se versorger is (d.i. ouer of voog)
- » Persoonlike inligting van 'n oorlede persoon aan 'n versoeker wat die individu se naasbestaande is of wat deur die naasbestaande gemagtig is (skriftelike toestemming)
- » Persoonlike inligting van 'n oorlede persoon wat al langer as 20 jaar oorlede is
- » Persoonlike inligting van 'n individu wat 'n beampte van 'n openbare of privaat liggaam is of was en waar die inligting met sy of haar posisie as 'n beampte verband hou.

PAIA vereis dat Inligtingsbeamptes van die Suid-Afrikaanse Inkomstediens (SAID) nie persoonlike belasting- en inkomste-inligting openbaar maak nie, tensy die versoeker toegang tot sy/haar eie inligting versoek.

4.3.2 Beskerming van kommersiële belange van 'n derde party

Die Inligtingsbeampte van openbare en privaat liggame moet toegang tot inligting weier indien die vrystelling van daardie inligting benadeling van die kommersiële of finansiële belange van die onderneming sal veroorsaak. PAIA noem die volgende kommersiële inligting wat nie deur 'n Inligtingsbeampte openbaar gemaak mag word nie:

- » Handelsgeheime
- » Finansiële, kommersiële, wetenskaplike, navorsings- of tegniese inligting oor 'n derde party wat, as dit vrygestel word, benadeling van die derde party sal veroorsaak
- » Inligting wat vertroulik aan die derde party verskaf is.

Hoewel daar 'n algemene reël is om die inligting van die maatskappy te beskerm, moet 'n openbare liggaam op deursigtige wyse optree. Daar is sekere gevalle waar kommersiële inligting van 'n maatskappy openbaar gemaak kan word.

PAIA-uitsluiting: Derdepartyrekorde wat inligting rakende openbare veiligheid of omgewingsrisiko's bevat, moet vrygestel word, selfs al sal die vrystelling van sodanige inligting waarskynlik benadeling van die derde party veroorsaak. Dit maak inligting in openbare belang uit (*kyk Afdeling 4.4 hieronder*).

4.3.3 Beskerming van vertroulike inligting

PAIA bepaal dat 'n Inligtingsbeampte toegang tot 'n rekord moet weier as die vrystelling van die rekord sal neerkom op 'n verbreking van 'n vertroulikheidsplig teenoor 'n derde party ingevolge 'n ooreenkoms of kontrak.

4.3.4 Beskerming van die veiligheid van individue en eiendom

Hierdie artikel bepaal dat 'n Inligtingsbeampte toegang tot 'n rekord moet weier as daar redelikerwys verwag kan word dat die openbaarmaking van die rekord die veiligheid van 'n individu of eiendom kan bedreig. Hierdie artikel het 'n aspek rakende 'n reg op privaatheid aangesien dit die persoonlike lewe van individue en hulle eiendom in ag neem.

4.3.5 Beskerming van inligting in regsverrigtinge

Die doel van hierdie artikel is om inligting te beskerm wat in regs- en wetstoepassingsprosesse vereis word. Hierdie artikel erken ander wetgewing wat oor sekere kategorieë inligting handel. In die geval van hierdie artikel word die Strafproseswet, Wet 51 van 1977, erken as die reg wat rekords rakende borgverrigtinge en ander wetstoepassingsprosedures reguleer. Dit is ook van toepassing op rekords wat teen blootlegging geprivilegieer is. Met ander woorde, rekords wat nie vir enigiemand anders beskikbaar is nie, uitgesonderd die persoon wat die privilegie het om toegang tot hierdie rekords te kry, byvoorbeeld 'n prokureur wat kliëntprivilegie het. Enige rekords onderhewig aan die verhouding tussen 'n prokureur en sy/haar kliënt word kragtens artikel 40 van PAIA beskerm.

Hoewel PAIA die bestaan erken van ander wetgewing rakende die bestuur en openbaarmaking van inligting en rekords, in 'n situasie waar die wetgewing die reg op toegang tot inligting op onregverdigbare wyse beperk en strydig is met die beginsels van deursigtigheid en verantwoordbaarheid, sal PAIA voorrang bo daardie wet geniet.

4.3.6 Beskerming van navorsingsinligting

'n Inligtingsbeampte van 'n openbare of privaat liggaam moet toegang weier tot rekords wat inligting bevat rakende navorsing wat deur die betrokke openbare of privaat liggaam of 'n derde party gedoen word of gaan word. Hierdie weiering van toegang tot inligting is in omstandighede waar die openbaarmaking van die rekord die navorsing van die derde party of openbare of privaat liggaam, die individu of instelling wat die navorsing doen, of die onderwerp van die navorsing, aan ernstige benadeling sal blootstel (*kyk artikels 43 en 69 van PAIA*).

4.3.7 Inligting waartoe toegang geweier kan word

Die volgende kategorieë inligting hou verband met inligting waartoe 'n Inligtingsbeampte toegang kan weier slegs as hy of sy kan regverdig dat die onderhawige inligting binne die volgende kategorieë val en dit nie in openbare belang is om openbaar gemaak te word nie (*vir verdere inligting oor die klousule oor openbare belang, kyk Afdeling 4.4 hieronder*).

4.3.7.1 Suid-Afrika se verdediging, sekuriteit en internasionale verhoudinge

Artikel 41 van PAIA bepaal dat 'n Inligtingsbeampte dit moet oorweeg of die versoek vir inligting verband hou met inligting oor die sekuriteit van Suid-Afrika. Die Inligtingsbeampte kan 'n versoek weier as hy of sy kan bewys dat die vrystelling van die inligting die veiligheid van Suid-Afrika in die gedrang sal bring.

4.3.7.2 Ekonomiese, finansiële en kommersiële belange van Suid-Afrika

Artikel 42 van PAIA vereis die beskerming van inligting van 'n openbare liggaam as die openbaarmaking daarvan nadelig sal wees vir die ekonomiese en finansiële status van die Republiek. Hierdie grond vir weiering is diskresionêr, wat beteken dat die Inligtingsbeampte die feit in ag sal moet neem dat openbare liggame ingevolge die Grondwet van Suid-Afrika 'n mandaat het om teenoor die publiek verantwoordbaar te wees en dat die inligting gevolglik net in sekere gevalle geweier mag word. Verder sal die Inligtingsbeampte moet aantoon dat die openbaarmaking van die onderhawige inligting die finansiële en ekonomiese belange van Suid-Afrika sal benadeel.

4.3.7.3 Werking van openbare liggaam

Artikel 44 van PAIA verleen aan Inligtingsbeamptes die bevoegdheid om toegang tot 'n rekord te weier as dit die werking van 'n openbare liggaam sal belemmer. Artikel 44 is wyd, en onder werking word 'n aantal rekords genoem, soos:

- » Notule van vergaderings
- » Rekords wat advies of menings bevat
- » Rekords rakende oorlegpleging met ander liggame
- » Rekords rakende die formulering van beleide of aanbevelings

4.3.7.4 “Klaarblyklike beuselagtige of kwelsugtige versoeke, of wesenlike en onredelike wegkering van hulpmiddele”

'n Inligtingsbeampte kan 'n versoek vir inligting weier as hy of sy van mening is dat die prosessering van versoeke onredelik tydrowend sal wees en tot 'n vermorsing van hulpbronne sal lei. Voorts kan 'n Inligtingsbeampte toegang tot 'n rekord weier as die versoek beskou word as sinloos of gerig deur 'n versoeker om onnodig te treiter of uit te tart.

4.4 Voorrang van Openbare Belang

Al die beskerming vir inligting soos hierbo uiteengesit, val weg as die vrystelling van die inligting in openbare belang is. So geniet die toets van openbare belang voorrang bo al die ander gronde vir weiering van toegang tot inligting.

Die volgende toets moet deur 'n Inligtingsbeampte van 'n openbare of privaat liggaam toegepas word voordat hy of sy weier om toegang te verleen tot inligting wat in bogenoemde kategorieë vir nie-openbaarmaking val. As daar aan hierdie voorwaardes voldoen word, moet die inligting openbaar gemaak word op grond van openbare belang.

Toon die inligting 'n ernstige oortreding van 'n wet?

OF

Bevat die onderhawige rekords inligting rakende 'n dreigende en ernstige risiko vir die openbare veiligheid of vir die omgewing?

EN

Weeg die openbare belang by die openbaarmaking van die inligting duidelik swaarder as die potensiële benadeling?

AFDELING 5

Belangrike bronne en ander nuttige inligting

Hierdie afdeling sluit in:

5.1 'n Lys van die belangrike bronne wat gebruik is om hierdie PAIA-gids saam te stel insluitende wetgewing

5.2 'n Lys van ander nuttige PAIA-hulpbronne

5.1 Belangrike bronne

BRON	OUTEUR
Wet op Bevordering van Toegang tot Inligting Wet 2 van 2000	Wetgewing
Wet op Beskerming van Persoonlike Inligting Wet 4 van 2013	Wetgewing
PAIA Unpacked (beskikbaar by www.saha.org.za)	SAHA
PAIA Resource Kit (beskikbaar by www.saha.org.za)	SAHA
The Guide on How to Use the Promotion of Access to Information Act 2 of 2000 (beskikbaar by www.sahrc.org.za)	SAMRK
PAIA Community Tool Guide (beskikbaar by www.sahrc.org.za)	SAMRK
PAIA Frontline Staff Manual (beskikbaar by www.sahrc.org.za)	SAMRK

5.2 PAIA-regulasies

GOEWERMENTSKENNISGEWING	DATUM	ONDERWERP EN BESKRYWING
Goewermentskennisgewing: No. R. 1244	22 September 2003	Wysiging rakende die beskikbaarheid van die PAIA-handleidings van openbare en privaat liggame.
Goewermentskennisgewing: No. R. 187	15 Februarie 2002	Wysiging van PAIA rakende hierdie artikel 10-gids en die beskikbaarheid van PAIA-handleidings.
Goewermentskennisgewing: No. R. 233	9 Maart 2001	Hierdie regulasies handel oor die gelde betaalbaar vir toegang tot rekords van openbare en privaat liggame.
Goewermentskennisgewing No. R. 466	1 Junie 2007	Ingesluit vorms vir Inligtingsbeamptes om te volg by die publisering van kennisgewings van vrywillige openbaarmaking ingevolge artikels 15 en 52 van PAIA.

5.3. PAIA-wysigings

GOEWERMENSKENNISGEWING	DATE	ONDERWERP EN BESKRYWING
Goewermentskennisgewing No. 428	31 Maart 2004	Wysiging van artikel 92(4) van PAIA om voorsiening te maak vir misdrywe en strawwe vir persone wat 'n versoeker se versoek vir inligting opsetlik en onregmatig dwarsboom, byvoorbeeld deur rekords te vernietig.
Goewermentskennisgewing No. 96	15 Januarie 2003	Wysiging van PAIA om voorsiening te maak vir die opleiding van voorsittende beamptes in die landdroshowe om PAIA-aangeleenthede aan te hoor.
Goewermentskennisgewing No. R. 187	15 Februarie 2002	Wysiging van PAIA rakende hierdie artikel 10-gids en die beskikbaarheid van PAIA-handleidings.

5.4. Wysigings van PAIA-regulasies

GOEWERMENSKENNISGEWING	DATUM	ONDERWERP
Goewermentskennisgewing: No. 1263	11 April 2003	Kennisgewing rakende die beskikbaarheid van die PAIA-handleidings van privaat liggame.

5.5. Ander nuttige PAIA-hulpbronne

- 1) Using PAIA to Promote Housing Rights, SAHA (beskikbaar by www.saha.org).
- 2) Accessing Information for Your Community, SAHA (beskikbaar by www.saha.org).
- 3) Accessing Information in the LGBTI Sector, SAHA (beskikbaar by www.saha.org).

